

Heine Andersen

Publiceringspraksis og organisationsformer i danske samfundsvidenskaber

Artiklen indeholder resultater fra en undersøgelse af publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber i to perioder, 1962-67 og 1982-84. Der lægges især vægt på anvendelsen af tidsskrifter. Resultaterne sammenholdes med to videnskabssociologiske teorier, nemlig R. Mertons klassiske teori om normsystemer og prestigeulighed i moderne videnskaber og en nyere teori af R. D. Whitley, der betoner organisatoriske forskelle mellem forskellige typer af fag. Resultaterne viser sig at harmonere bedst med den sidste teori, idet publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber synes at afspejle ret betydelig – og stigende – fragmentering, målgruppemangfoldighed, variabilitet og omverdensafhængighed.

Indledning

Den forskningspolitiske oprustning, der har foregået siden 1960erne, og som er intensiveret i de seneste år, har betydet en stigende opmærksomhed om styringsmåder og organiseringen af forskningen i forskellige fagvidenskaber. Den bagvedliggende faktor er utvivlsomt den langsigtede vækst i videnskabsinstitutionen og den stigende videnskabeliggørelse og ekspertunderlæggelse af en række funktioner i erhvervsliv, politik, offentlig forvaltning og service og militær. Ikke mindst samfundsvidenskaberne har bidraget hertil, hvis vi ser på efterkrigstiden som helhed, selvom der aktuelt er tale om en større bevågenhed om teknisk-naturvidenskabelige områder.

Artiklen er et forsøg på at bidrage til vor viden om organisationsformer og kommunikationsmønstre, specielt i danske samfundsvidenskaber, sådan som det kan belyses ud fra centrale videnskabssociologiske teorier og en nylig afsluttet dansk undersøgelse af organisering og publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber.¹

Udgangspunktet i artiklen er for det første, at der synes at være særdeles modstridende forestillinger om forskningens sociale organisering og udviklingsmåde. Fra forskerside hævdes det ofte, at de styringsivrige politikere savner den fornødne viden til at kunne vurdere konsekvenserne af forskellige styringsmidler. Men også forskerne – herunder dem, der har studeret forskningen, videnskabssociologerne, har vage eller modstridende opfattelser.

For det andet er det et udgangspunkt i forlængelse af det første, at samfundsvidenskaberne i for høj grad har været underlagt forestillinger og idealer, som fejlagtigt er overført fra de klassiske naturgrundvidenskaber. Det gælder både med hensyn til videnskabsteoretiske og metodologiske principper og med hensyn til sociale normer og idealer for forskningens organisering. Gennem tiden har der været omfattende forskning om forskelle og ligheder mellem naturvidenskaber, samfundsvidenskaber og humaniora i videnskabsteoretisk henseende, mens den

Heine Andersen

Publiceringspraksis og organisationsformer i danske samfundsvidenskaber

Artiklen indeholder resultater fra en undersøgelse af publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber i to perioder, 1962-67 og 1982-84. Der lægges især vægt på anvendelsen af tidsskrifter. Resultaterne sammenholdes med to videnskabssociologiske teorier, nemlig R. Mertons klassiske teori om normsystemer og prestigeulighed i moderne videnskaber og en nyere teori af R. D. Whitley, der betoner organisatoriske forskelle mellem forskellige typer af fag. Resultaterne viser sig at harmonere bedst med den sidste teori, idet publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber synes at afspejle ret betydelig – og stigende – fragmentering, målgruppemangfoldighed, variabilitet og omverdensafhængighed.

Indledning

Den forskningspolitiske oprustning, der har foregået siden 1960erne, og som er intensiveret i de seneste år, har betydet en stigende opmærksomhed om styringsmåder og organiseringen af forskningen i forskellige fagvidenskaber. Den bagvedliggende faktor er utvivlsomt den langsigtede vækst i videnskabsinstitutionen og den stigende videnskabeliggørelse og ekspertunderlæggelse af en række funktioner i erhvervsliv, politik, offentlig forvaltning og service og militær. Ikke mindst samfundsvidenskaberne har bidraget hertil, hvis vi ser på efterkrigstiden som helhed, selvom der aktuelt er tale om en større bevågenhed om teknisk-naturvidenskabelige områder.

Artiklen er et forsøg på at bidrage til vor viden om organisationsformer og kommunikationsmønstre, specielt i danske samfundsvidenskaber, sådan som det kan belyses ud fra centrale videnskabssociologiske teorier og en nylig afsluttet dansk undersøgelse af organisering og publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber.¹

Udgangspunktet i artiklen er for det første, at der synes at være særdeles modstridende forestillinger om forskningens sociale organisering og udviklingsmåde. Fra forskerside hævdes det ofte, at de styringsivrige politikere savner den fornødne viden til at kunne vurdere konsekvenserne af forskellige styringsmidler. Men også forskerne – herunder dem, der har studeret forskningen, videnskabssociologerne, har vage eller modstridende opfattelser.

For det andet er det et udgangspunkt i forlængelse af det første, at samfundsvidenskaberne i for høj grad har været underlagt forestillinger og idealer, som fejlagtigt er overført fra de klassiske naturgrundvidenskaber. Det gælder både med hensyn til videnskabsteoretiske og metodologiske principper og med hensyn til sociale normer og idealer for forskningens organisering. Gennem tiden har der været omfattende forskning om forskelle og ligheder mellem naturvidenskaber, samfundsvidenskaber og humaniora i videnskabsteoretisk henseende, mens den

tilsvarende udforskning vedrørende de sociologiske egenskaber først er kommet i gang for nylig.

Organisationsformer og publiceringspraksis belyst ud fra sociologiske teorier

Moderne videnskaber er kendetegnet ved en høj grad af selvfrebragt organisering, symboliseret ved betegnelsen »fri forskning«. Selvom de formelle styringsrammer er fastlagt statsligt eller (for private universiteter mv.) af andre finansielle givere, og selvom der efterhånden er opbygget omfattende forskningsadministrative organer uden om forskersamfundene, er det fortsat nødvendigt at tillægge den indre, selvfrebragte organisering i videnskaberne stor betydning.

Sociologiske analyser af videnskabsfag, der ser disse som sammenhængende sociale systemer på tværs af grænser mellem de enkelte institutioner, geografiske områder osv. har været i kraftig udvikling siden begyndelsen af 1960'erne. Man har undersøgt den organiserende funktion, som udspringer af forskernes kommunikation og de mere eller mindre fælles værdiorienteringer, normer, rolleforestillinger, prestigehierarkier mv., der dannes og vedligeholdes på denne måde.

Mertons teorier om normsystemer og prestigefordeling

Det er frem for alt R.K. Mertons teorier om normsystemer og prestigefordeling i forskersamfund, som har dannet skole i disse undersøgelser. En svaghed ved Mertons teori er dog efter min opfattelse (jfr. nedenfor), at den ikke er velegnet til at indfange forskelle mellem forskellige fagtyper. Jeg vil derfor præsentere en anden teori som fortolkningsramme for det empiriske materiale, men vil alligevel som baggrund herfor kort beskrive Mertons teori – af to grunde. For det første kan Mertons teori bruges som en eksplicitering af forestillinger om moderne videnskabers normsystemer, som faktisk har vid udbredelse blandt forskere. Og for det andet har visse af de undersøgelser, Mertons teori har givet stødet til, bidraget til at afdække mulige funktioner af forskningens kommunikationssystem.

Mertons teori indeholder to grundelementer: En teori om, hvilke sociale normer der er gældende i forskersamfundene, og en teori om den institutionaliserede motivationsskabelse i forskningen. Normsystemet er det såkaldte CUDOS-normsæt:

- *communism*, at resultater er fælles ejendom;
- *universalism*, at resultater skal vurderes sagligt efter universalistiske normer;
- *disinterestedness*, at private og ikke-videnskabelige interesser skal holdes ude;
- *organized scepticism*, at resultater skal vurderes kritisk på en kollektivt organiseret måde og først tæller, når de har passeret en sådan vurdering (Merton, 1973).

Det andet element skal forklare, hvad der motiverer forskerne til at tilstræbe overholdelse af normsystemet og til i det hele taget at frembringe resultater. Dette element er ifølge Mertons antagelse prestigestratifikationssystemet. I tråd med den funktionalistiske stratifikationsteori antager Merton, at opretholdelse af prestigeulighed – ved at belønne forskelligt – skaber motivation og konkurrence, og

understøtter normsystemet ved sanktionering af adfærd, ud fra hvor godt den stemmer overens med normerne.

Det er klart, at kommunikationssystemet og de institutionaliserede, skriftlige medier får en central plads ud fra denne teori. Ud over de manifesterede funktioner – at formidle og lagre viden – varetager publiceringsinstitutionen vigtige latente sociale funktioner. Normen om »communism« kræver, at resultater offentliggøres, straks de foreligger, hvilket understøttes af prestige konkurrencen. Normen om »organized scepticism« kræver, at resultater skal vurderes kollektivt og offentligt, og det skal i henhold til universalisme-normen ske uden forskelsbehandling af forfattere. Gennem den offentlige opmærksomhed, vurdering og anerkendelse, som resultater modtager, dannes et synligt prestige hierarki, og de fælles normer bekræftes. Publiceringsinstitutionen og kommunikationssystemet bliver dermed en forudsætning for prestige- og motivationssystem, reproduktion af normer, arbejdsdeling, opgaveprioritering og koordination og vedligeholdelse af forskersamfundets grænser og struktur.

Mertons teori, herunder disse teser om kommunikationssystemets funktioner, er søgt underbygget empirisk såvel af historiske som af nutidsstudier. Man har især hæftet sig ved mekanismer bag dannelsen af det for naturvidenskaberne typiske og stærkest institutionaliserede medium, de videnskabelige tidsskrifter. Denne medietype, der vokser frem fra sidste halvdel af 1600-tallet og etablerer sig som det dominerende medium i en stadigt mere standardiseret form i løbet af 1800-tallet, kan med rimelighed ses som en vellykket løsning af funktionssvigt i det tidligere kommunikationssystem. Det, Merton og andre hæfter sig ved, er ikke så meget de manifesterede fordele – at tidsskrifter er praktiske til kontinuerlig formidling til et fast publikum. Det er i højere grad de sociale organisatoriske funktioner, der betones. Det første videnskabelige tidsskrift angives sædvanligvis at være *Philosophical Transactions*, udgivet fra 1665 af sekretær ved Royal Society of London, Henry Oldenburg. Før da var den løbende kommunikation mellem de videnskabelige selskaber og akademier primært baseret på personlig korrespondance. Bøger blev betragtet som den endelige kommunikationsform, men var for langsommelige i fremstilling (Kronick, 1976: specielt kap. III og IV). Brevenes ineffektivitet bestod ikke primært i deres begrænsede spredning, men i mulighederne for, at der under cirkulationen opstod plagiat, »filosofisk tyveri«, som Robert Boyle indigneret omtalte det over for Henry Oldenburg (jfr. Zuckerman & Merton, 1971: 70), forvanskninger og forsinkelse i eliminering af forkerte resultater. At frygten for plagiat faktisk spillede en rolle og hæmmede kommunikationen fremgår af, at det blev benyttet at udsende nye opdagelser i form af anagrammer. Det gjorde således Galilei, da han i 1610 sendte brev til Kepler med en indkodet meddelelse om sin observation af Saturns ringe (Meadows, 1974: 57).

De videnskabsspecialiserede, kollektivt overvågede tidsskrifter, der i kraft af anerkendt position, hæderlighed, universalisme og lødig vurdering kunne give resultater en form for autorisation og sikre anerkendelse af ophavsmandens intellektuelle forsteret, kan ses som den institutionelle innovation, der afhjælper disse funktionssvigt. Gradvist udbygges og standardiseres de institutionelle rammer til det, der kendes i dag, især i naturgrundvidenskaberne, med de faste ordninger

med redaktioner, rådgivende redaktionspaneler, referees, emnespecialisering, standardisering af artikelformat osv.

Naturligvis har man også på moderne materiale forsøgt at undersøge, hvorvidt kommunikationssystemets virkemåde og prestigestratifikationen er i overensstemmelse med Mertons teser (jfr. Cole & Cole 1973; Gaston, 1978).

Det er omtvistet, hvorvidt det empiriske belæg som helhed faktisk understøtter teorien, idet kritikerne især har henvist til, at normerne i praksis ofte overtrædes, og at der ved siden af CUDOS-normerne kan påvises normer, der er direkte modsatte (Mulkay, 1980: 23 – 64). Disse indvendinger mener jeg dog ikke underminerer teorien helt, idet den blot hævder normernes status som idealnormer, altså som sanktionsgrundlag, og ikke som beskrivelse af faktisk adfærd.

En alvorligere kritik er, at teorien gennem det funktionalistiske udgangspunkt forudsætter og understøtter billedet af de velintegrerede, lukkede, konsensusprægede, selvstyrende og hårdt stratificerede videnskabssamfund, som de mest effektive til at frembringe ny viden. Dette billede kan muligvis have gyldighed for naturgrundvidenskaber i visse perioder, men næppe generelt. Det er nærliggende her at inddrage Kuhns (1973) teori om paradigmers betydning for videnskabers udvikling og normalvidenskab. Det karakteristiske ifølge denne teori er, at forskersamfundets integration i normalvidenskabelige perioder baserer sig på en konsensus om et fælles paradigme, der ikke kun består i normer for social organisering, men også i antagelser om selve forskningsfeltets natur og om metoder. En sådan enighed må være til stede, for at det er muligt at vedligeholde fælles prestigesystem, opgaveprioriteringer, resultatvurderinger mv. I modsat fald deles faget op i konkurrerende skoler, forskningsprogrammer eller fragmenter. Men dette er netop, hvad der kendetegner mange fag, herunder samfundsvidenskaberne. Ud fra Mertons teori vil man imidlertid være tilbøjelig til at se sådanne fag, der ikke er monoparadigmatiske og normalvidenskabelige i Kuhns forstand som blot ufuldstændige eller anomiske tilfælde af idealtypen.

Dette er midlertid utilfredsstillende til forståelse af det store variationsspektrum af organisationsformer, der findes blandt forskellige fagvidenskaber. Selv i forhold til de (få udvalgte) videnskaber, Kuhn tager sit empiriske udgangspunkt i (fysik, kemi, astronomi) er det anfægtet, hvorvidt normalvidenskab faktisk er »det normale«. Jeg vil derfor præsentere et alternativt forslag til analyseramme, der er fremsat af den engelske videnskabs sociolog R. D. Whitley (1984).²

Whitleys analyseramme

Whitleys forslag indeholder en differentieret typologi over forskellige fag, der i en vis forstand kan ses som en generalisation af Mertons teori. Typologien er inspireret af den såkaldte »situationsbestemte organisationsteori« og indeholder ligesom Mertons teori et funktionalistisk element ved at forudsætte, at organisationsformen er bestemt af effektivitetshensyn i forhold til et overordnet mål (»at frembringe ny viden«). Ligesom Merton antager også Whitley, at konkurrence om anseelse er en vigtig faktor. Hovedforskellen er imidlertid antagelsen om, at organisationsformers effektivitet afhænger af situationsfaktorer – hvilken slags resultater, der frembringes, hvilke metoder og redskaber, der anvendes, og hvilke ydre

vilkår, der gælder. På dette grundlæggende plan ses forskersamfund i analogi med andre organisationer, der gennem arbejdsdeling og koordination skal frembringe et produkt med størst mulig effektivitet.

De faktorer, der ifølge Whitleys teori bestemmer organisationsformen, er følgende:

1. Grad af gensidig afhængighed
  - a. Funktionelt
  - b. Strategisk
2. Grad af opgaveusikkerhed
  - a. Teknisk
  - b. Strategisk

Afhængighedsdimensionen afspejler, hvor meget de enkelte forskere eller forskergrupper er afhængige af andre i forskersamfundet for at kunne frembringe nye, værdifulde resultater. Den kan antage en funktionel og en strategisk form.

Den funktionelle afhængighed vedrører, i hvor høj grad forskere må bygge på andres resultater i forskningen. Som et minimum – og som forudsætning for overhovedet at tale om et forskningsfag – må der være tale om anvendelse af en fælles basalviden i form af begreber, teorier og metoder. Hvis forskere i et fag for eksempel vedblivende kan frembringe anerkendte resultater uden at kende mere til kollegers arbejde, end hvad der svarer til en grunduddannelse, er der tale om en meget lille funktionel afhængighed. Hvis situationen derimod er sådan, at nye resultater, opnået et andet sted i verden, afgørende og på kort sigt helt kan ændre perspektivet i et projekt, som en forsker aktuelt arbejder med, er der tale om en stor funktionel afhængighed.

Den strategiske afhængighed vedrører den grad, i hvilken de enkelte forskere er afhængige af kollegers accept og støtte for at kunne gennemføre forskning. Her er der tale om en mere politisk afhængighedsform, der især er betinget af kontrollen over forskellige typer af ressourcer, der er nødvendige for gennemførelse af forskning. Styring af forskeruddannelse, rekruttering, stillingsstruktur, publiceringsadgang, apparaturadgang og ressourcestrømmene i det hele taget bliver bestemmende for graden af strategisk afhængighed.

Opgaveusikkerhedsdimensionen refererer til graden af stabilitet og forudsigelighed i de problemtyper, man arbejder med (den strategiske dimension) og i de metoder, man skal bruge for at løse problemerne. Al forskning har ret høj opgaveusikkerhed sammenlignet med eksempelvis sagsbehandlingsarbejde i et traditionelt bureaukrati, men alligevel er der her store variationer mellem fag. Den tekniske opgaveusikkerhed er først og fremmest påvirket af, i hvor høj grad forskerne selv kan definere og kontrollere relationerne til forskningsobjektet. Hvis man kan basere sig på laboratorieeksperimenter (som i fysik og kemi), eller hvis man arbejder med selvproducerede artefakter (som i matematik), kan man opnå en stor metodestandardisering og dermed en lav teknisk opgaveusikkerhed. Omvendt hvis man (som i sociologi og antropologi) arbejder med deltagerobservation eller hermeneutiske metoder.

Den strategiske opgaveusikkerhed vedrører stabiliteten i, hvilke problemtyper der anses for vigtige. En lav strategisk opgaveusikkerhed har slægtskab med Kuhns normalvidenskabelige forskningstype, der har karakter af »puslespilsproblemløsning«, hvor i hvert fald de større linjer er forholdsvis faste og forudsigelige. Der vil i sådanne fag være relativ høj grad af enighed om vurderinger og prioriteringer af forskellige problemtyper i kraft af udbredt enighed om teoretiske begrebers betydning og indbyrdes sammenhæng. Typisk vil sådanne fag også være mindre omverdensfølsomme i spørgsmål om problemprioriteringer og vurderinger af betydningen af resultater.

Omvendt vil fag, der er svagere teoretisk integreret, være præget af større usikkerhed og omskiftelighed i problemprioriteringer. Ligeledes vil mere anvendelsesorienterede fag, eller fag orienteret mod et eksternt publikum, kunne have større strategisk opgaveusikkerhed, afhængig af stabiliteten i aftageres prioriteringer.

Hvis man dikotomiserer disse fire variable og antager, at de empirisk kan variere uafhængigt af hinanden, vil man få 16 mulige kombinationer og dermed 16 organisationstyper. Imidlertid er der ifølge Whitley grund til at forvente en så stærk sammenhæng mellem den tekniske opgaveusikkerhed og den funktionelle afhængighed, at antallet af sandsynligt forekommende reduceres til otte. Det skyldes, at en høj teknisk opgaveusikkerhed i praksis vil blokere for en høj funktionel afhængighed.

De resterende otte kombinationer – fagtyper – er angivet i figur 1 med illustrative eksempler på fag, jfr. næste side.

Hovedopdelingen i figuren går mellem den øvre del med en høj teknisk opgaveusikkerhed og en lav funktionel afhængighed, og den nedre del med en lav teknisk opgaveusikkerhed og en høj funktionel afhængighed. Det ses af eksemplerne, at dette hovedskel svarer nogenlunde til opdelingen i samfundsvidenskabelige/humanistiske fag på den ene side og teknisk-naturvidenskabelige, »eksakte« discipliner på den anden side. Opdelingen korrelerer med kognitive forskelle i henseende til teoretisk integration og metodestandardisering.

Opdelingen mellem venstre og højre søjle i figuren relaterer sig primært til forskelle i magtstrukturer i fagene. Fag i venstre side vil typisk være forholdsvis pluralistiske, mens dem i højre side vil være mere elitestyrede. Kognitivt vil der være en tendens til en højere vægtning af teoretisk arbejde i fagene i højre side, fordi anerkendelse af resultater inden for en monolitisk struktur kræver udvikling og anvendelse af et samlende teoriapparat. I fag, hvor der er teori- og metodemangfoldighed (type 1 og 2 i figuren), som tilfældet er i mange samfundsvidenskabelige fag, vil en høj strategisk afhængighed typisk føre til, at faget organiseres i rivaliserende teoretiske skoler, mens en lav strategisk afhængighed vil føre en fragmentering af faget og en nedprioritering af samlende teorier.

Det ses, at Mertons og Kuhns billede af meget fast integrerede, konsensusprægede fag svarer til fagtyper i nederste højre hjørne.

Det vil føre for vidt her at gennemgå hver enkelt af de typer, figuren viser. Men det ses, at de samfundsvidenskabelige fag antages at falde i den øvre del og fortrinsvis i typen »fragmenteret adhocrati«, dvs. fag præget af forholdsvis lille gen-

Figur 1. Typer af videnskabelige fag

Grad af opgaveusikkerhed		Grad af funktionel afhængighed: LAV Grad af strategisk afhængighed	
Teknisk	Strategisk	LAV	HØJ
HØJ	HØJ	1. <i>Fragmenteret adhocрати</i> (erhvervsøkonomi, empiristisk sociologi, politologi)	2. <i>Polycentrisk oligarki</i> (tysk filosofi, klassisk sociologi)
	LAV	3. <i>Ustabil</i>	4. <i>Opdelt bureaukrati</i> (angelsaksisk nationaløkonomi)
		Grad af funktionel afhængighed: HØJ Grad af strategisk afhængighed:	
		LAV	HØJ
LAV	HØJ	5. <i>Professionelt adhocрати</i> (biomedicin, ingeniørvidenskab, eventuelt statistik)	6. <i>Polycentrisk profession</i> (eksperimental fysiologi, matematik)
	LAV	7. <i>Teknologisk integreret bureaukrati</i> (kemi)	8. <i>Begrebsmæssigt integreret bureaukrati</i> (fysik)

Anm.: Figuren er baseret på Whitley (1984).

sidig afhængighed i forskersamfundet som helhed og af teori- og metodemangfoldighed. En sådan fagtype vil være relativt fleksibel og labil i sine organisationsformer. Nye grupper og netværk vil hurtigt kunne opstå ad hoc og hende i takt med skiftende emneafgrænsninger og prioriteringer. Den vil også have mere flydende grænser og større omverdensafhængighed i opgaveprioriteringer og resultatvurderinger. Nationaløkonomien antages at indtage en vis særstilling blandt samfundsvidenskaberne, primært fordi dette fag i højere grad end de øvrige samfundsvidenskaber tenderer mod teoretisk konformitet. Det betyder, at opgaveprioriteringer, i hvert fald i fagets grundlagsforskning, i højere grad kan teoristyres, hvorved den strategiske opgaveusikkerhed reduceres. På den anden side er der stadig en teknisk usikkerhed og omverdensafhængighed på empiriske områder, og vi får et fag af typen »opdelt bureaukrati«. Termen »bureaukrati« i denne sammenhæng skal naturligvis ikke opfattes som refererende til den formelle struktur, men til den relativt faste (informelle) arbejdsdeling i specialer, den mere monolitiske magt- og prestigestructur osv.

Selvom denne teoriramme langt fra er færdigudarbejdet kan den dog bruges til udledning af en række forskelle mellem fag vedrørende arbejdsdeling, koordinations- og kommunikationsformer, magt- og prestigehierarkier, målgruppestruktur og omverdensrelationer. Den lægger frem for alt op til sammenlignende undersøgelser mellem fag. I det følgende vil jeg anvende den til tolkning af resultater fra en undersøgelse af publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber. Dette materiale dækker således kun nogle få af fagtyperne i skemaet, men der findes fra tidligere undersøgelser en række resultater vedrørende især naturvidenskaber, jfr. Whitley (1984) og Andersen et al. (1987).

Publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber fra 1960erne til 1980erne

Det empiriske materiale stammer fra en undersøgelse af udviklingen i publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber mellem perioderne 1962-67 og 1982-84. Der er medtaget ca. 30 institutter fra 1960erne og ca. 50 fra 1980erne (at det er omtrentlige angivelser beror på ændringer inden for perioderne).³ Publiceringspraksis er registreret på grundlag af oplysninger fra årsberetninger og bibliografier inden for følgende fag: (tallene i parentes er antal publikationer i henholdsvis 1962-67 og 1982-84):

1. Erhvervsøkonomi mv. (381, 1202)
2. Erhvervsjura/revision (59, 159)
3. Nationaløkonomi (160, 465)
4. Statistik ved samfundsvidenskabelige/økonomiske fakulteter (42, 193)
5. Sociologi (79, 185)
6. Politologi/forvaltning (99, 747)
7. Tværgående samfundsvidenskabelige institutter (-, 827)

De væsentligste udeladelser inden for samfundsvidenskaberne generelt er således jura og antropologi, som er udeladt af rent omkostningsmæssige grunde. Inden for de udvalgte fags områder er udeladt samfundsvidenskabelige institutter ved DTH og Landbohøjskolen, ligeledes for at begrænse undersøgelsen. Endelig har Institut for samfundsøkonomi og planlægning ved RUC måttet udelades på grund af mangel på materiale. Publikationer er henført til faggrupper institutvis.

I forhold til fagtypologiens analyserammer er det centrale spørgsmål, i hvilken grad publiceringspraksis kan siges at afspejle de organisatoriske egenskaber, som typologien antager. Specielt er det relevant at se på, i hvilken grad kommunikationssystemet afspejler afhængighed, integration, grænsefasthed og stabilitet kontra fragmentering, pluralitet, flydende grænser og labilitet.

Disse egenskaber kan belyses ved at se på, hvilke medietyper der anvendes og specielt anvendelsen af den ifølge den Mertonske teori centrale forskningspublicationsform, de forskerdominerede tidsskrifter. Hermed menes tidsskrifter, hvis redaktionelle linje er fastlagt af forskere. Fordelingen fremgår af tabel 1.

Tabel 1 viser, hvilke typer af tidsskrifter, der er anvendt ved publicering inden for de enkelte faggrupper i de to perioder samt hvor stor en andel af samtlige pub-

Table 1. Tidsskriftsartikler i de enkelte faggrupper, fordelt efter tidsskriftstype. Periodevis. Procent

Faggruppe	Tidsskriftstype							Ialt	N	N som andel af samtlige publikationer pct.
	1	2	3	4	5	6				
Erhvervsøkonomi										
1962-67	57	21	11	6	1	4	100	187	49	
1982-84	27	31	31	9	1	1	100	350	29	
Erhvervsret/revision										
1962-67	26	52	15	4	-	4	100	27	46	
1982-84	25	57	15	-	-	3	100	67	42	
Nationaløkonomi										
1962-67	65	15	15	3	2	1	100	101	63	
1982-84	66	7	20	2	4	2	100	187	40	
Statistik										
1962-67	75	13	-	6	-	6	100	16	38	
1982-84	61	30	-	5	-	5	100	64	33	
Sociologi										
1962-67	51	8	16	4	10	10	99	49	62	
1982-84	66	6	6	3	12	7	100	89	48	
Politologi mv.										
1962-67	83	8	0	0	8	2	100	52	52	
1982-84	63	13	1	13	8	2	100	272	36	
Tværgående inst.										
1962-67										
1982-84	48	25	5	9	10	4	100	244	30	
Ialt:										
1962-67	60	18	11	4	3	4	100	432	53	
1982-84	49	22	14	8	5	3	100	1273	34	

Tidsskriftstype: 1 – forskerdominerede, 2 – professionsdominerede, 3 – domineret af private virksomheder eller organisationer, 4 – domineret af statslige myndigheder, 5 – domineret af politiske, kulturelle eller ideelle organisationer, 6 – andet/uklassificerbart. – Tidsskrifterne er klassificeret ud fra oplysninger om udgiver, redaktionel sammensætning og skribentprofil.

likationer, tidsskriftsartiklerne udgør (yderste højre kolonne). Under ét viser disse tal to centrale egenskaber ved fagenes kommunikationsstruktur.

For det første ser man, at anvendelsen af tidsskrifter er faldet betydeligt mellem perioderne (fra 53 pct. til 34 pct.), og samlet ligger den på et niveau, der må karak-

teriseres som meget lavt, hvis man sammenligner med fag med høj funktionel afhængighed (fortrinsvis naturvidenskaber). Tidligere undersøgelser (Wanner et al., 1981: 253; Meadows, 1974: 90; Kyvik, 1985: 5) viser en langt hyppigere anvendelse af tidsskrifter i naturvidenskaber og medicin end i samfundsvidenskaber (og humaniora). De publikationsformer, der til gengæld anvendes hyppigere i samfundsvidenskaberne, er bøger og rapporter, hvor navnlig sidstnævnte indicerer svag institutionalisering og adhocrati.

For det andet viser tabel 1, at de forskerdominerede tidsskrifter udgør en relativt begrænset og ligeledes faldende andel af de anvendte tidsskrifter (60 pct. i 1960erne og 49 pct. i 1980erne). Det betyder, at kun ca. 17 pct. af publikationerne i 1980erne er bragt i forskerdominerede tidsskrifter.

Allerede disse tal tyder på en støtte til Whitleys billede af samfundsvidenskabernes relativt pluralistiske og fragmenterede struktur og afsvækker tilsvarende tiltroen til gyldigheden af den Mertonske teori. Ifølge sidstnævnte skulle de fast institutionaliserede, forskningsspecialiserede tidsskrifter være den videnskabelige publiceringsform par excellence. Men faktisk anvendes de ret sjældent i danske samfundsvidenskaber, der tværtimod er kendetegnet ved en kommunikationsstruktur, der er yderst pluralistisk, adhoc-præget og varierende over tid. At ca. halvdelen af artiklerne er bragt i tidsskrifter, der enten er professionsdominerede, eller udgivet af eksterne målgrupper indikerer endvidere en orientering mod et forskningseksternt publikum, der er langt større, end hvad der svarer til det gængse, stereotype billede af forskningens lukkethed.

Det vil føre for vidt at fortolke alle forskellene mellem de enkelte fag, men tre fremtrædende forhold skal dog fremdrages. For det første ser man, at det fremfor alt er erhvervsøkonomiske fag og de tværgående institutter, der bidrager til faldet i anvendelsen af tidsskrifter. For det andet fremgår det, at disse faggrupper også svarer for en væsentlig del af faldet i anvendelsen af forskerdominerede tidsskrifter. De erhvervsøkonomiske fag har tillige den hyppigste anvendelse af tidsskrifter i kategori 3, dvs. sådanne udgivet af private firmaer, interesseorganisationer mv., hvilket indikerer en stærk orientering mod aftagere i den private sektor. Disse træk viser, at det er fag ved de nye institutioner (handelshøjskoler og universitetscentre), der har den svageste integration i det forskningsspecialiserede tidsskriftssystem.

Endelig – for det tredje – fremgår det, at erhvervsret/revision skiller sig ud med den højeste anvendelse af professionsdominerede tidsskrifter, som udtryk for de tætte relationer til to fast organiserede professioner (jurister og revisorer).

Denne karakteristik kan uddybes ved at se på, hvilke tidsskrifter der konkret er anvendt, samt på spredningen heri. Tabel 2 og 3 rummer lister over de mest anvendte tidsskrifter i de to perioder, samt kumulerede procenttal, der viser, hvor store andele af den samlede artikelmængde, der er dækket af de pågældende tidsskrifter, jfr. de to næste sider.

Vi kan indledningsvis konstatere, at der samlet er benyttet et meget stort og varieret netværk af tidsskrifter. I 1960erne er registreret 125 tidsskrifter med ialt 432 artikler og i 1980erne 411 tidsskrifter med 1273 artikler. Selvom der selvfølgelig er tale om skæve fordelinger af hyppighederne, hvormed tidsskrifterne an-

Tabel 2. De mest anvendte tidsskrifter i 1962-67 med angivelse af antal artikler

Tidsskrift	Antal artikler	Kumulerede procentdele
Det danske marked	83	19
Nationaløkonomisk Tidsskrift	51	31
Økonomi og Politik	28	38
Erhvervsøkonomisk tidsskrift	27	44
Sociologiske Meddelelser	13	47
Økonomisk Virksomhedsledelse	9	49
Management	9	51
Cooperation and Conflict	9	53
Markedsøkonomi	7	55
Historisk Tidsskrift	7	56
Revision og Regnskabsvæsen	7	58
Markedskommunikasjon	5	59
The OECD-Observer	5	60
Udenrigsministeriets Tidsskrift	5	61

Antal tidsskrifter ialt: 125 N = 432

vendes, er koncentrationsgraden dog ikke særligt stor, og faldende over tid. Taget vi de 10 pct. mest anvendte tidsskrifter, rummede disse i 1960erne 60 pct. af artiklerne og i 1980erne 48 pct. Det er karakteristisk i det hele taget for tidsskriftsstrukturen, at koncentrationsgraden er svag, og at selv de mest anvendte har begrænset dækning og kapacitet i forhold til hele faget. Vækst sker ved oprettelse eller ibrugtagning af nye tidsskrifter, snarere end ved at gamle udvider kapaciteten gennem forøget udgivelsesfrekvens, opdeling eller knopskydning, som det kendes fra naturgrundvidenskaber. Går vi dernæst ind i listerne (tabel 2 og 3), fremstår en række betydelige ændringer.

Selvom det er lidt arbitrært, hvor langt ned listerne går, er det dog illustrativt, at kun 4 af de 14 mest anvendte tidsskrifter fra 1960erne genfindes blandt de mest anvendte i 1980erne (*Nationaløkonomisk Tidsskrift*, *Økonomi og Politik*, *Erhvervsøkonomisk Tidsskrift*, *Revision og Regnskabsvæsen*). Det i 1960erne mest anvendte, *Det danske Marked*, er simpelthen ophørt – karakteristisk nok, fordi det i høj grad var personbaseret (det blev udgivet af professor Max Kjær Hansen, Institut for afsætningsøkonomi, HHK). Noget tilsvarende gælder et par andre af tidsskrifterne fra 1960erne. Det fremgår også, at to af de mest anvendte forskningstidsskrifter i 1960erne, *Nationaløkonomisk Tidsskrift* og *Erhvervsøkonomisk Tidsskrift*, har mindre betydning som sådanne i 1980erne. *Økonomi og Politik* har derimod en stærkere position, og set i sammenhæng med, at *Politica* er dukket op som et nyt tidsskrift i perioden, kan dette tages som udtryk for politologiens vækst i forhold til nationaløkonomi og erhvervsøkonomi.

Endelig er listen for 1980erne præget af de mange flere ikke-forskningsspecialiserede tidsskrifter (*Sparekassen*, *Kontakt*, *Finanstidende* mv.).

Tabel 3. De mest anvendte tidsskrifter i 1982-84 med angivelse af antal artikler

Tidsskrift	Antal artikler	Kumulerede procentdele	Oplag ^{a)}
Økonomi og Politik	58	5	2.000
Nationaløkonomisk Tidsskrift	52	9	2.000
Politica	46	12	1.000
Finans/Invest	33	15	3.300
Sparekassen	24	17	6.623
Revision og Regnskabsvæsen	22	19	5.710
Erhvervsøkonomisk Tidsskrift	22	20	11.292
Kontakt	20	22	14.210
Samfundsøkonomen	20	23	9.000
DJØF-bladet	17	25	16.928
Finanstidende	17	26	4.241
Civiløkonomen	15	27	11.640
Revisorbladet	15	28	3.302
Sociological Microjournal	14	30	-
Bibliotek 70	12	30	6.069
Scandinavian Political Studies	12		600
Tænk	12		30.000
Ugeskrift for Retsvæsen	12	33	9.800
Edb i Virksomheden	11	34	-
Bedriftsøkonomen	10	35	2.000
Landinspektøren	10		1.492
Nordisk Administrativt Tidsskrift	10		2.400
Nordisk Forum	10		1.200
Statsvetenskaplig Tidsskrift	10	38	9000

Antal tidsskrifter ialt: 411 N = 1273

a) Kilde: *Media Scandinavia* og *Ulrich's International Periodicals Directory*.
Oplysninger fra redaktioner.

Et samlet mål for anvendelse af fagspecialiserede tidsskrifter kan man få ved at opgøre andelen af artikler i kernetidsskrifter. Metoden blev anvendt af Bradford, der undersøgte en række naturvidenskabelige fag for at se, hvor hyppigt et givent fag anvendte egne, fagspecifikke tidsskrifter – kernetidsskrifter – i forhold til nabofagtidsskrifter eller helt andre. Han fandt, at andelen af artikler i kernetidsskrifter for de undersøgte fag lå i nærheden af 80 pct. (Meadows, 1974: 152 f.). Ser vi på de tilsvarende tal for vort materiale, fremkommer tallene i tabel 4, se næste side. Man ser, at andelen samlet er nede på 59 pct. henholdsvis 33 pct. for de to perioder, altså væsentligt lavere tal end Bradfords (der oven i købet benyttede meget snævrere afgrænsninger af fag, end vor) som et udtryk for en større grænseåbenhed og udadrettethed. Faldet fra 59 pct. til 33 pct. er ret dramatisk

Tabel 4. Kernetidsskrifters andele af artiklerne, faggruppevis og periodevis; procent

Faggruppe	1962-67	1982-84
	pct.	pct.
Erhvervsøkonomi	66	26
Erhvervsjura/revision	56	55
Nationaløkonomi	62	49
Statistik	25	9
Sociologi	37	30
Politologi mv.	60	45
Alle	59	33

og skyldes først og fremmest ændringer i adfærden i erhvervsøkonomiske fag. Frem for alt ophøret af *Det danske Marked*, men også en svækket benyttelse af *Erhvervsøkonomisk Tidsskrift* ligger bag denne nedgang. I stedet benyttes i højere grad især eksterne aftageres tidsskrifter.

Også statistik har bevæget sig væk fra kernetidsskrifter. Her er ændringen imidlertid forbundet med en tendens til i stedet at benytte tidsskrifter i en voksende vifte af forskningsfag, som statistikerne yder service til: psykologi, medicin, operationsanalyse, biologi, demografi mv. (jfr. fagets forholdsvis høje andel artikler i forskerdominerede tidsskrifter, tabel 1).

Den ret lave anvendelse af kernetidsskrifter i sociologi skal blandt andet ses på baggrund af fraværet af et dansk sociologisk tidsskrift. I 1960'erne fandtes *Sociologiske Meddelelser*, som delvis kan ses som videreført i det mindre kendte, mikrofilm-baserede *Sociological Micro journal*, som dog kun er benyttet af meget få danske sociologer. Et tidsskrift som det skandinaviske *Acta Sociologica* er kun benyttet to gange i hver af perioderne af forfattere ved de sociologiske institutter.

Fagene nationaløkonomi og politologi ligger relativt tæt på hinanden med hensyn til hyppighed i benyttelse af kernetidsskrifter, som de gør det i det hele taget med hensyn til de talmæssige indikatorer på publiceringspraksis. De har begge et dansk forskningstidsskrift som det mest benyttede, henholdsvis *Nationaløkonomisk Tidsskrift* og *Politica og Økonomi og Politik* som nr. 2. Forskellene mellem fagene med hensyn til målgruppestruktur afspejler sig naturligvis længere nede på listerne, hvor nationaløkonomi ses at benytte blandt andet *Finanstidende*, *Sparekassen* og *Finans/Invest* ret hyppigt, mens man i politologi finder *Kontakt*, *Nordisk Administrativt Tidsskrift*, *Danske Kommuner* mv.

Den hyppigste anvendelse af kernetidsskrifter (i 1980'erne) finder vi i erhvervsret/revision, hvilket skyldes professionsorienteringen, idet fagspecifikke professionstidsskrifter her er medregnet som kernetidsskrifter (Revisorbladet, Ugeskrift for retsvæsen, Advokaten og andre).

Som det er fremgået, er alle de allermost anvendte tidsskrifter danske, og enkelte af dem endda med en dominans af et enkelt institut eller sågar en person.

Denne lokale forankring, som jo let kan komme i konflikt med Mertons norm om universalisme, og som er udtryk for en ret lille gensidig afhængighed, er dels et karakteristisk træk ved samfundsvidenskaberne og hænger nok også sammen med smånationsegenskaber. Vi har i undersøgelsen opgjort hyppigheden af publicering på fremmedsprog og sammenlignet fagene i tabel 5.

Tabel 5. Andele af artikler i fremmedsprogede tidsskrifter i de enkelte faggrupper; procent

Faggruppe	1962-67	1982-84
	pct.	pct.
Erhvervsøkonomi	5	11
Erhvervsjura/revision	13	21
Nationaløkonomi	16	25
Statistik	50	61
Sociologi	20	48
Politologi mv.	23	22
Tværgående institutioner	-	21
Ialt	13	21

Man ser, at fremmedsprogpubliceringen mellem de to perioder er steget fra 13 pct. til 21 pct. af artiklerne. De 21 pct. svarer nogenlunde til, hvad Kyvik (1985) fandt blandt norske samfundsvidenskaber (måske lidt lavere, tallene er ikke direkte sammenlignelige). Det er derimod en langt lavere andel, end hvad der i andre undersøgelser er konstateret for naturvidenskaber og medicin, idet det almindeligste her er at publicere på et af hovedsprogene, og at gøre det hyppigere, jo mindre det nationale forskersamfund er (jfr. Inhaber, 1977: 390). Naturvidenskabelige forskere fra nationer som Sverige, Schweiz og Holland publicerer således fra 60 til 80 pct. af deres artikler i udenlandske tidsskrifter.

Dette er naturligvis et klart indicium på den langt stærkere gensidige afhængighed og internationale integration i naturvidenskaberne end i samfundsvidenskaberne. Man skal jo her samtidig tænke på, at forskellene er større end disse procentforskelle indikerer, fordi tidsskriftspubliceringen udgør en mindre andel af publikationsmængden i samfundsvidenskaberne end i naturvidenskaberne, samtidig med at bøger og rapporter sjældnere er skrevet på fremmedsprog og dermed rettet mod en international forskerverden. Kommunikationssystemet i samfundsvidenskaberne er simpelthen langt mere lokalt præget, og begrebet »internationalt anerkendte tidsskrifter« har slet ikke den status og betydning, som i de klassiske naturvidenskaber.

Af forskelle mellem fagene bemærker man især statistikkens hyppige anvendelse af fremmedsprogede tidsskrifter. Ser man nøjere efter hvilke typer, der er tale om, viser det sig – i tråd med det tidligere sagte – at der ofte er tale om andre fags medier. Kun *Scandinavian Journal of Statistics* optræder som eksempel på et sta-

tistisk fagtidsskrift. Det relativt høje tal for sociologiens vedkommende skal igen ses på baggrund af eksistensen af det lokalt forankrede, engelsksprogede *Sociological Microjournal*. I den anden ende skiller erhvervsøkonomiske fag sig ud ved kun at benytte fremmedsprogede tidsskrifter godt halvt så ofte som gennemsnittet.

I øvrigt er det karakteristisk, at der – bortset fra en vis overrepræsentation af skandinaviske, engelsksprogede tidsskrifter – er tale om en meget stor spredning. Det er yderst få fremmedsprogede tidsskrifter, der optræder mere end et par gange i materialet.

Sammenfatning

Resultaterne vedrørende publiceringspraksis viser, at den sociale organisering af danske samfundsvidenskaber kun i meget ringe grad svarer til det Mertonske, funktionalistiske billede af internationalt integrerede og konsensusprægede forskersamfund med et monolitisk, kollegialt prestigesystem, der er baseret på universalistiske vurderinger, synliggjort gennem et fælles afgrænset og disciplin-omfattende tidsskriftssystem.

Resultaterne er omvendt i god overensstemmelse med, hvad vi skulle forvente ud fra Whitleys fagtypologi, hvis vi antager, at de samfundsvidenskabelige fag er kendetegnet ved en lav grad af gensidig afhængighed og en høj grad af teknisk opgaveusikkerhed. Publiceringspraksis afspejler en langt større udadvendthed, målgruppemangfoldighed, fragmentering og ad hoc-mæssig praksis, end hvad der svarer til Mertons (og Kuhns) billede af klassiske naturgrundvidenskaber.

Således fandt vi, i tråd med, hvad der ud fra Whitleys analyseramme vil gælde for fragmenterede eller opdeltede fag (jfr. figur 1 ovenfor), at kun ca. 17 pct. af publikationerne i 1980'erne var bragt i forskerdominerede tidsskrifter.

Mange af disse har oven i købet en ret snæver, lokal forankring i enkelte institutter eller uformelle netværk. Kun en lille del har formaliserede organer i form af redaktionskomiteer og bedømmerpaneler. Tilknytning til et internationalt integreret tidsskriftssystem er ret svag, delvis som et udtryk for, at et sådant simpelt hen ikke er til stede i nær samme grad, som i de typiske naturvidenskaber.

Til gengæld anvendes ad hoc-prægede medier som bøger og rapporter relativt ofte, ligesom tidsskrifter, udgivet og domineret af eksterne aftagergrupper spiller en vis rolle, navnlig i erhvervsøkonomi og erhvervsret/revision.

Disse generelle træk er ydermere forstærket over tid mellem de perioder, undersøgelsen omfatter, idet såvel den samlede anvendelse af tidsskrifter, anvendelsen af forskerdominerede tidsskrifter og anvendelsen af kernetidsskrifter er faldet, mens anvendelse af tidsskrifter domineret af forskningseksterne grupper, og især anvendelse af det svagt institutionaliserede medium, rapporter, er steget. Til gengæld er dog anvendelse af udenlandske tidsskrifter steget.

Disse ændringer kan måske ses som indikatorer på tendenser til afprofessionalisering af den samfundsvidenskabelige forskning og til en udtynding af kerneområder. Tendenser, som ud fra Whitleys fagtypologi netop vil være sandsynlige i fragmenterede eller opdeltede fag med stor omverdensafhængighed, når presset fra omverdenen øges (for eksempel i form af anvendelighedskrav, krav om øget planlæg-

ning og styring ud fra aftageres behov mv.). Man ser da også, at faldet i anvendelse af forskerdominerede tidsskrifter og af kernetidsskrifter er særligt stor i erhvervsøkonomi, der nok er det mest fragmenterede og anvendelsesorienterede af fagene.

Afslutningsvis skal det nævnes, at de mulige normative, evalueringsmæssige implikationer af de inddragne teorier også fortjener opmærksomhed. Publiceringsregistrering har hyppigt (på det seneste også herhjemme, jfr. Jennergren og Obel, 1986) været bragt i forslag som evalueringsværktøj med henblik på produktivitetsmålninger. Dette er efter min opfattelse en forfejlet og misvisende metode. (En diskussion heraf findes i Aage, 1986; Andersen og Hansen, 1986; Andersen, 1987). Men både for forskere, forskningsadministratorer, politikere og andre aftagere er det af betydning at have så realistiske og nuancerede billeder af forskningens sociale organisering som muligt. Og her har der været tendenser til at anvende idealiserede, og måske oven i købet forældede og for forenklede billeder af klassiske naturvidenskaber som normativt udgangspunkt også over for andre videnskaber, herunder samfundsvidenskaberne. Udviklingen af en differentieret, videnskabssociologisk og empirisk forankret fagtypologi vil have betydning også på dette område.

Noter

1. Undersøgelsen indgår i projektet »Forskningsudvikling og kundskabsanvendelse i forskerdominerede fag« og er samlet rapporteret i Andersen m.fl. (1987). Projektet er støttet af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd.
2. Analyserammen er nøjere beskrevet og anvendt i Andersen (1985) og Andersen og Knudsen (1985).
3. Lister over de medtagne institutter og deres faggruppeplacering findes i Andersen et al. (1987: 37 ff.).

Litteratur

- Aage, H. (1986). »Evaluering«, *Økonomi og Politik*, nr. 3.
- Andersen, H. (1985). »Videnskabssociologiske perspektiver på udviklingen i fagene nationaløkonomi, erhvervsøkonomi, sociologi og datalogi«, i J.-J. Jensen (red.), *Har vi den rigtige forskningspolitik*, Esbjerg.
- Andersen, H. (1987). »Forskningsevaluering og publikationstællinger«, *Økonomi og Politik*, nr. 3.
- Andersen, H., C. Aabo og L. Hass (1987). *Udvikling, organisering og publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber*, Center for uddannelsesforskning, HHK.
- Andersen, H. og Chr. Knudsen (1985). »Forskningsudvikling og forskerorganisering inden for samfundsvidenskaberne«, i E. Fivelsdal (red.), *Nærbilleder af forskning*, København.
- Andersen, R. og H. F. Hansen (1986). »Forskningsevaluering og forskningspolitik«, *Økonomi og Politik*, nr. 3.
- Cole, J. R. and S. Cole (1973). *Social stratification in science*, Chicago.
- Gaston, J. (1978). *The reward system in British and American science*, New York: John Whitley and Sons.
- Inhaber, H. (1977). »Where scientists publish«, *Social Studies of Science*, vol. 7.

ning og styring ud fra aftageres behov mv.). Man ser da også, at faldet i anvendelse af forskerdominerede tidsskrifter og af kernetidsskrifter er særligt stor i erhvervsøkonomi, der nok er det mest fragmenterede og anvendelsesorienterede af fagene.

Afslutningsvis skal det nævnes, at de mulige normative, evalueringsmæssige implikationer af de inddragne teorier også fortjener opmærksomhed. Publiceringsregistrering har hyppigt (på det seneste også herhjemme, jfr. Jennergren og Obel, 1986) været bragt i forslag som evalueringsværktøj med henblik på produktivitetsmålninger. Dette er efter min opfattelse en forfejlet og misvisende metode. (En diskussion heraf findes i Aage, 1986; Andersen og Hansen, 1986; Andersen, 1987). Men både for forskere, forskningsadministratorer, politikere og andre aftagere er det af betydning at have så realistiske og nuancerede billeder af forskningens sociale organisering som muligt. Og her har der været tendenser til at anvende idealiserede, og måske oven i købet forældede og for forenklede billeder af klassiske naturvidenskaber som normativt udgangspunkt også over for andre videnskaber, herunder samfundsvidenskaberne. Udviklingen af en differentieret, videnskabssociologisk og empirisk forankret fagtypologi vil have betydning også på dette område.

Noter

1. Undersøgelsen indgår i projektet »Forskningsudvikling og kundskabsanvendelse i forskerdominerede fag« og er samlet rapporteret i Andersen m.fl. (1987). Projektet er støttet af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd.
2. Analyserammen er nøjere beskrevet og anvendt i Andersen (1985) og Andersen og Knudsen (1985).
3. Lister over de medtagne institutter og deres faggruppeplacering findes i Andersen et al. (1987: 37 ff.).

Litteratur

- Aage, H. (1986). »Evaluering«, *Økonomi og Politik*, nr. 3.
- Andersen, H. (1985). »Videnskabssociologiske perspektiver på udviklingen i fagene nationaløkonomi, erhvervsøkonomi, sociologi og datalogi«, i J.-J. Jensen (red.), *Har vi den rigtige forskningspolitik*, Esbjerg.
- Andersen, H. (1987). »Forskningsevaluering og publikationstællinger«, *Økonomi og Politik*, nr. 3.
- Andersen, H., C. Aabo og L. Hass (1987). *Udvikling, organisering og publiceringspraksis i danske samfundsvidenskaber*, Center for uddannelsesforskning, HHK.
- Andersen, H. og Chr. Knudsen (1985). »Forskningsudvikling og forskerorganisering inden for samfundsvidenskaberne«, i E. Fivelsdal (red.), *Nærbilleder af forskning*, København.
- Andersen, R. og H. F. Hansen (1986). »Forskningsevaluering og forskningspolitik«, *Økonomi og Politik*, nr. 3.
- Cole, J. R. and S. Cole (1973). *Social stratification in science*, Chicago.
- Gaston, J. (1978). *The reward system in British and American science*, New York: John Whitley and Sons.
- Inhaber, H. (1977). »Where scientists publish«, *Social Studies of Science*, vol. 7.

- Jennergren, L.P. og B. Obel (1986). »Forskningsevaluering – eksemplificeret ved 22 økonomiske institutter«, *Økonomi og Politik*, nr. 2.
- Kronick, D. (1976). *A History of scientific and technical periodicals*, Metuchen, N.J.
- Kuhn, Th. (1973). *Videnskabernes revolutioner*, København.
- Kyvik, S. (1985). »Publisering ved universitetene«, *Forskningspolitik*, nr. 4.
- Meadows, A.J. (1974). *Communication in science*, London.
- Merton, R. (1973). *The sociology of science*, Chicago.
- Mulkay, M. and V. Milić (1980). »The sociology of science in East and West«, *Current Sociology*, vol. 28, 3.
- Svennevig, P. (flere årgange). *Dansk økonomisk bibliografi*, København.
- Whitley, R. (1984). *Intellectual and social organisation of the sciences*, Oxford.
- Zuckermann, H. og R. K. Merton (1971). »Patterns of Evaluation in Science: Institutionalisation, Structure and Functions of the Referee System«, *Minerva*, vol. 9.
- Wanner, R.A. et al. (1981). »Research Productivity in Academia: Comparative Studies of the Sciences, Social Sciences and Humanities«, *Sociology of Education*, Vol. 54, pp. 238-253.